

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

УДК 347.77

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ НАУКОВОЇ УСТАНОВИ

В.С.Дмитришин

к.ю.н. доцент, старший науковий співробітник Державної наукової установи
«Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління
справами (м. Київ)

ORCID-0000-0002-6913-0538

STATE REGISTRATION OF TECHNOLOGY AS A TOOL OF THE INNOVATION STRATEGY OF A SCIENTIFIC INSTITUTION

V.Dmytryshyn

PhD, Associate Professor, Senior Researcher of the State Scientific Institution
"Center for Innovative Healthcare Technologies" of the State Administration of
Affairs (Kyiv)

ORCID-0000-0002-6913-0538

Анотація: в доповіді розглянуто питання застосування процесу державної реєстрації комплексного результату наукової, науково-технічної та дослідно-конструкторської діяльності, що має узагальнену назву «технологія» з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності та використання його як інструменту інноваційної стратегії наукової установи.

Ключові слова: трансфер технологій; захист прав інтелектуальної власності.

Annotation: The report considers the issue of applying the process of state registration of a complex result of scientific, scientific-technical and research and

development activity, which has the generalized name "technology" in order to ensure the protection of intellectual property rights and its use as a tool of the innovation strategy of a scientific institution.

Keywords: technology transfer; protection of intellectual property rights.

Чинне законодавство України визначає «технологію», як «результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг» [1]. Власне «технологію» можна охарактеризувати, як комплексний об'єкт, що включає у себе: 1) захищені охоронними документами об'єкти (винаходи, корисні моделі, промислові зразки), 2) не захищені охоронними документами об'єкти, які в свою чергу можуть бути а) об'єкти, які не є патентоспроможними за своєю сутністю та чинним законодавством (комерційна таємниця, ноу-хау); б) об'єкти, які не є патентоспроможними внаслідок неможливості отримання правової охорони внаслідок невідповідності умовам патентоздатності; в) об'єкти, які отримують захист внаслідок факту їх створення (об'єкти авторського права); г) об'єкти, які за своєю сутністю є патентоспроможними, проте, не отримали правової охорони патентами або через незавершену процедуру розгляду патентної заявки, або внаслідок відмови власника від їх патентування; 3) наукові та науково-прикладні результати. Загалом, кожний з цих об'єктів самостійно та усі вони у комплексі можуть бути об'єктом цивільних правовідносин [2].

Об'єктом технології законодавець вважає наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та

послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг [1].

Зазначені об'єкти втілюються у різноманітну за формою та змістом документацію. Згідно пункту 3 статті 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі – Закон), документація - це зафіксована на матеріальному носії інформація про технологію та її складові (нормативна, науково-технічна, проектна, конструкторська, технологічна документація, звіти про результати виконання патентно-кон'юнктурних, наукових, науково-дослідних, конструкторських і проектних робіт, державних випробувань складових технологій), наявність якої забезпечує їх використання [1]. За своєю формою «документація» - є об'єктом авторського права і може отримати правовий захист та бути зареєстрованою відповідно до профільного законодавства.

Проте, як відомо, авторське право захищає лише форму вираження об'єктів авторського права, і не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані [3]. Право промислової власності у частині патентних прав каже, що об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо), процес (спосіб), а об'єктом корисної моделі - пристрій або процес (спосіб) [4]. Але власне ідея, творчий задум, який може бути втілений в комплексне технічне або організаційне рішення, структура і взаємодія взаємопов'язаних елементів процесу та такі інші аспекти, що у своїй синергії дають відповідний результат не можуть бути захищені ні засобами авторського ні механізмами патентного права.

Враховуючи таке, комплексність і всеосяжність інформації та знань, які можуть бути втілені у технології робить її універсальним інструментом для

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

надання знанням і ідеям комплексного захисту, який не може забезпечити жодна з існуючих систем захисту прав інтелектуальної власності. Звичайно, такий захист поступається за своєю юридичною силою інституційним інструментам класичного авторського права та права промислової власності, проте за відсутності інших зручних і прийнятних інструментів може надавати певні альтернативні можливості для захисту прав на результат наукової діяльності.

Розглянемо механізм можливого застосування державної реєстрації технологій в нашій країні, як інструменту захисту прав на результати творчої діяльності.

Згідно статті 14 Закону, провадиться державна експертиза технологій. Окрім випадків, коли державна експертиза є обов'язковою (закупівля технології за бюджетні кошти або передання іноземним суб'єктам технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти), будь-яка особа може звернутись до уповноваженої державної наукової установи для проведення державної експертизи. Метою проведення державної експертизи є визначення економічної доцільності та корисності для держави і суспільства впровадження технологій та їх складових з урахуванням можливих екологічних і соціально-економічних наслідків від їх застосування.

Під час проведення державної експертизи технологій та їх складових обов'язково визначаються, зокрема: технологічний рівень і новизна технологій, їх складових та обладнання; орієнтовна ринкова ціна технології та обладнання чи розмір плати за їх використання; патентна чистота технологій, їх складових. Також може бути висвітлено питання, про відсутність у базі даних уповноваженого органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій інформації про аналогічну вітчизняну технологію та/або її складові та їх розробників і постачальників.

Будь-яка наукова установа може звернутись до Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ) та замовити на договірних засадах проведення такої експертизи. Висновок експертизи може бути використаний, як вагомий аргумент у процесі проведення переговорів щодо трансферу технології, обґрунтування вартості і цінності технологій при її внесенні до статутного капіталу підприємств, тощо.

Згідно пункту 9 частини 3 статті 7 Закону, уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій для виконання покладених на нього завдань веде реєстр технологій, що створені або придбані підприємствами державної форми власності та пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій). Стаття 16 Закону встановлює, що реєстрація здійснюється уповноваженим органом з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порядок, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України [5] визначає механізм здійснення реєстрації технологій та їх складових, у тому числі таких, які містять секретну або службову інформацію (далі - технології), що пропонуються для реєстрації суб'єктами (власниками) технологій (далі - власники технологій).

Реєстрація технологій власниками технологій здійснюється за їх бажанням. Метою реєстрації є систематизація та уніфікація інформації про наявні технології, сприяння відбору і впровадженню новітніх технологій для випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції та продажу технологій на внутрішньому та міжнародному ринку. Реєстрація технології здійснюється шляхом внесення Міністерством освіти і науки України (далі – Міністерство) інформації про неї до Державного реєстру технологій (далі - Реєстр).

Для здійснення реєстрації технології, власник технології (далі - заявник), подає або надсилає поштовим відправленням до Міністерства такі документи:

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

- супровідний лист, в якому зазначаються назва технології та перелік документів, що додаються до неї;

- реєстраційну картку технології, заповнену відповідно до затверджених МОН форми та інструкції з її заповнення [6], на паперовому (два примірники) та електронному носіях.

- уповноважена особа пред'являє оригінал відповідного доручення та подає завірену заявником його копію.

Для здійснення реєстрації технології заявник визначає уповноважену ним особу (одну або декілька), яка є відповідальною за заповнення реєстраційної картки, та повідомляє про таку особу Міністерство. Уповноважена особа реєструється на офіційному веб-сайті Міністерства, проходить процедуру авторизації, отримує доступ до особистого кабінету користувача системи віддаленої реєстрації технологій і заповнює поля реєстраційної картки. Після заповнення реєстраційна картка відправляється до Міністерства через особистий кабінет користувача системи.

Міністерство протягом трьох робочих днів після надходження на перевірку заповненої реєстраційної картки проводить перевірку отриманих даних та у разі відсутності зауважень присвоює технології державний реєстраційний номер і вносить дані про неї до Реєстру. Запис у базі даних і наявність державного реєстраційного номера є підтвердженням реєстрації технології.

Необхідно зазначити, що відносно зареєстрованих технологій Міністерство, зокрема, забезпечує:

- формування та ведення автоматизованої бази даних “Технології України”;

- довідково-інформаційне обслуговування споживачів інформації, що міститься в Реєстрі, про:

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

(i) підготовку та розповсюдження інформаційних видань про технології, що зареєстровані в Україні;

(ii) підготовку тематичних добірок за відповідними інформаційними запитами, оглядів, аналітичних і реферативних довідок;

(iii) технічне забезпечення здійснення міжгалузевого та міждержавного обміну інформацією про технології.

Загальний доступ до інформації про зареєстровані технології здійснюється безоплатно через офіційний веб-сайт Міністерства та включає такі відомості:

- назва технології;
- інформація про власника технології;
- короткий опис технології;
- контактні дані власника технології.

Окрім того, інформація про технології розміщується у інформаційних джерелах УкрІНТЕІ, які є у відкритому доступі.

Усім користувачам Реєстру надається технічна можливість здійснення пошуку, перегляду, роздрукування витягів з Реєстру з урахуванням режиму доступу до інформації, що міститься в Реєстрі.

Тобто, зареєстровані технології потрапляють до спеціалізованих баз даних, де особи, зацікавлені у придбання технології можуть знайти інформацію про такі технології та звернутись до власника технології з пропозиціями щодо придбання прав на технологію, отримання ліцензії. Створення спільного підприємства, тощо.

Засоби незалежної державної науково-технічної експертизи та реєстрації технологій можуть використовуватись як інструменти процесу реалізації стратегії наукової установи. Така експертиза та реєстрація дозволяє вирішувати наступні завдання:

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

1. Забезпечення структуризації, ідентифікації та документування результату наукової діяльності і надання йому визначеної формально-правової форми;
2. Документальна фіксація і підтвердження державною реєстрацією факту створення (існування) певного об'єкту інтелектуальної діяльності на певний період часу;
3. Можливість формального посилення на юридичні факти існування об'єкта інтелектуальної діяльності на певний період часу у процесі можливих заходів з захисту прав інтелектуальної власності у судовому та позасудовому порядку;
4. Наявність формального об'єкту для укладення передбаченого Законом договору про трансфер технологій;
5. Наявність експертної оцінки вартості технології, встановленою за результатами державної науково-технічної експертизи, як базисної умови для початку переговорів щодо трансферу технологій;
6. Можливість доведення до широко загалу інформації про розробку (існування) технології, чинності прав на технологію та даних стосовно власника технології, що є, з одного боку, засобом комерціалізації прав інтелектуальної власності, а з іншого – засобом попередження невизначеного кола осіб про наявність прав і запобігання їх порушенню.

Загалом можна зробити висновок, що державна науково-технічна експертиза і державна реєстрація технологій є ефективними допоміжними інструментами комерціалізації та захисту прав на результати інтелектуальної діяльності і може широко використовуватись науковими установами в їх інноваційній діяльності.

Література

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V / Відомості Верховної Ради України від 10.11.2006 — 2006 р., № 45, стор. 1479, стаття 434.
2. Дмитришин В.С. Розпорядження правами інтелектуальної власності на технології: цивільно-правовий аспект. «Часопис цивілістики» № 34/2019; С. 48-54.
3. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX/
4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII / *Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32)*
5. Про затвердження Порядку реєстрації технологій та їх складових, що створені чи придбані за бюджетні кошти або створені чи придбані підприємствами державної форми власності. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 липня 2013 р. № 472 / Офіційний вісник України — 2013 р., № 51, стор. 101, стаття 1848, код акта 67813/2013
6. Про затвердження форми Реєстраційної картки технології та її складових та інструкції з її оформлення. Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.11.2015 № 1156 / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1501-15#Text>.